

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

4 Kasım 2016 tarihinde eşzamanlı bir operasyonla HDP eş genel başkanları, grup başkanvekilleri ve milletvekillerinin tutuklanmalarının toplumda ve ülke demokrasisinde yarattığı tahribatın araştırılması ile milletvekillerine dönük hukuk dışı uygulamaların tespitine ilişkin Anayasa'nın 98. ve İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ve talep ederiz. 05.11.2018

① **Meral DANIŞ BEŞTAŞ**
HDP Siirt Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

Milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması dahi başlı başına önemli bir demokrasi ve hukuk sorunsalı olarak dururken bunun üzerine HDP eş genel başkanları, grup başkanvekilleri ve milletvekillerinin tutuklanmaları, cezaevinde uzun bir süre tutukluluğa maruz bırakılıp yasama faaliyetlerinden azade tutulmaları kabul edilemezdir. Türkiye'nin yakın tarihinde demokrasinin rafa kaldırılmasına, parlamenterlerin ifade hürriyetlerinin sınırlandırılmasına dönük örnekler yaşanmış ise de hukuk dışı uygulamaların yarattığı travmalar ve tahribatlar etkisini sürdürmektedir. Hâlihazırda içinde bulunduğumuz koşullar içerisinde HDP milletvekillerinin tutuklu bulunduğu süre zarfında eksik irade ile yasama fonksiyonunu yerine getiren parlamentodan çıkan kararların da ne kadar hukuka uygun olduğu kuşkuludur. Bu gelişmelere bir de sistem değişikliğinin konu olduğu 16 Nisan Anayasa referandumu gibi tüm ülke halklarının geleceğini etkileyecek yasal değişikliklerin, parlamentodaki önemli eksikliklere rağmen gerçekleştiğini hatırlayacak olur isek 4 Kasım Müdahalesi ile seçilmiş milletvekillerinin tutuklanmalarının ne denli ağır sonuçları beraberinde getirdiği ve bu tutuklamaların nedenleri de anlaşılır olacaktır.

GEREKÇE

Bilindiği üzere seçilme hakkı; sadece seçimlerde aday olma hakkını değil, aynı zamanda seçildikten sonra milletvekili olarak parlamentoda bulunma hakkını da ihtiva etmektedir. Bu da hiç kuşkusuz, kişinin seçildikten sonra milletvekili sıfatıyla temsil yetkisini fiilen kullanabilmesini gerektirir. Bu bağlamda seçilmiş milletvekilinin yasama faaliyetine katılmasına yönelik herhangi bir müdahale, sadece onun seçilme hakkına değil, aynı zamanda seçmenlerinin serbest iradelerini açıklama hakkına da yönelik bir müdahaledir. Nitekim seçme hakkını kullanan yurttaş, temsil yetkisini vermiş olduğu parlamenterin kendi menfaatlerini savunacağına olan inancı ile hareket etmektedir. AIHM, *Castells/İspanya*, B. No: 11798/85, 23/12/1992, § 42 sayılı kararında buna vurgu yaparak, *“Milletvekilinin seçmeni temsil ettiğini, onların taleplerine dikkat çekerek menfaatlerini savunduğunu, dolayısıyla bir muhalif milletvekilinin ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin daha sıkı bir denetimi gerektirdiğini”* ifade etmiştir.

Diğer yandan Anayasa 83/1 hükmü uyarınca yasama sorumsuzluğu, parlamento üyelerinin yasama görevlerini yerine getirirken sarf ettikleri sözlerden, açıkladıkları düşüncelerden ve verdikleri oylardan dolayı herhangi bir takibata uğramayacaklarını ifade etmektedir. Kuşkusuz buradaki amaç, parlamentere bir imtiyaz sağlamak olmayıp parlamentoyu ve böylelikle halk iradesini korumak ve çoğunluk tarafından kabul görmese dahi tüm görüşlerin parlamentoda tartışılabilmesini sağlamaktır. Bunun gerçekleşebilmesi ise parlamenterin yargı baskısı altında olmaksızın düşüncelerini ifade edebilmesinden geçmektedir.

Ancak anayasa ve evrensel hukuk normlarının aksine seçme ve seçilme haklarına dönük açık müdahalelerin söz konusu olduğu bir süreç içerisinde olduğumuz kuşku götürmemektedir. Bununla beraber, 7 Haziran seçim sonuçlarının kabul görülmeyip 1 Kasım'da yeni bir seçimin gündeme gelmiş olması da benzer bir şekilde seçme ve seçilme hakkına müdahalelerin ilk evresi olarak nitelendirilebilir. 1 Kasım seçimlerinin ardından bir anda dokunulmazlık tartışmaları ivme kazanmış, ardından Anayasa'ya aykırı olduğu halde, milletvekillerinin bir defaya mahsus olmak üzere dokunulmazlıklarının kaldırılmasını düzenleyen hüküm 20 Mayıs tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten itibaren partimize mensup 55 milletvekili hakkında düzenlenmiş olan 510 fezlekeden, fezlekelerin yasama sorumsuzluğu kapsamında olup olmadıkları dahi savcılarca incelenmeksizin, soruşturmalar yürütölmeye başlanmıştır.

Dokunulmazlıkların kaldırılmasına dair düzenleme hala sıcaklığını korurken, 3 Kasım 4 Kasım bağlayan gece yarısı 4 ayrı ilin Savcılığı hemzamanlı bir biçimde harekete geçerek 15 HDP milletvekili hakkında işlem tesis etmiştir. Gece yarısı 01.00 sularında eş genel başkan Selahattin Demirtaş'ın oturduğu semt kar maskeli silahlı kolluk görevlilerince kuşatılırken Demirtaş'ın avukatları beklenmeksizin gözaltı işlemi tesis edilmiş; öte yandan eş genel başkan Figen Yüksekdağ da evinin kapısı kırılarak gözaltına alınmıştır. Ankara'da bulunan HDP milletvekilleri gözaltına alındıktan sonra Diyarbakır'a uçakla getirilirlerken Mardin'den gözaltına alınan Gülser Yıldırım'ın da Diyarbakır'a helikopterle getirilmesi dikkat çekici bir gelişme olarak kaydedilmiştir. 11 parlamenter için gözaltı işlemlerinin başlatıldığı saatlerden itibaren 5 gün müddetince tüm ülke genelinde internet erişiminin durdurulması, sosyal medya hesaplarının yanı

sıra WhatsApp gibi yaygın kitle iletişim kanallarının da engellenmesi hadisesi esasen meselenin ne kadar yakıcı ve kabul edilemez olduğunun da bir nevi itirafıdır. 4 Kasım Demokratik Siyasete Müdahale olarak nitelendirdiğimiz bu olayın gerçekten de muhalif siyasete dönük açık bir şekilde siyasete müdahale olduğu uygulanan yöntemlerle de sabittir. Bu operasyonların bir diğer yönü de toplumdaki kırılmayı derinleştirici etkiye sahip ve demokrasiden kopuşun belirgin bir alameti oluşudur.

Şüphesiz bu siyasi müdahalelerin bir diğer önemli yanı da esasen bağımsız 3 erkin iç içe geçtiği ve yargının yasama üzerinde bir etki oluşturduğu bir örneğin de yaşanmış olmasıdır. Bunun yaşandığı en belirdin örnek, HDP Grup Başkanvekili iken gözaltına alınan ve cezaevinde bulunan Sayın Çağlar Demirel'in 23 Mayıs 2017 tarihinde Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen duruşmasında mahkemenin **"...tutuklama kararı verildikten sonra geçen süre göz önünde bulundurulduğunda adil yargılanma hakkının ihlal edilmesinin yahut uzun tutukluluk durumunun söz konusu olmaması, bu nedenle sanığın meclis çalışmalarından uzun süre mahrum bırakılmak suretiyle yasama faaliyetinden alıkonulmamış olması... sanığın tahliye talebinin reddi ile sanığın TUTUKLULUK HALİNİN DEVAMINA"** şeklinde ara karar tesis etmesidir. Oysa hukuk devleti ilkesinin gereklerinden biri olan kuvvetler ayrılığı prensibi; yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerinin ayrı ayrı devlet organlarına verilmiş olması ve bunların kural olarak birbirlerinin alanına müdahale edememelerini ifade etmektedir. Ancak; bir yargı organının bir parlamenter hakkında tesis ettiği kararda **"yasama faaliyetinden alıkonulmuş olmadığı"** yorumunda bulunmak suretiyle yasama fonksiyonunu etki altına almış olduğuna şahit olmaktayız. Yasama yetkisini elinde bulunduran milletvekili, seçim hakkı çerçevesinde bu görevini sürekli bir biçimde ifa etmekle mükelleftir. Yargı organının bu hak ve görevi kendi inisiyatifine göre belirlemesi demokratik hukuk devleti ilkesi ile örtüşmemektedir. Kaldı ki Anayasa Mahkemesi de "Mustafa Balbay" kararında, Balbay'ın tutuklu bulunmasını "seçilme hakkı"nın ihlal edildiği yönünde değerlendirmiş ve buna göre kararını vermiştir.

Yargı erkinin sürece ne kadar dahil olduğuna dair bir başka örnek ise Hakkari Milletvekilimiz Leyla Güven ve önceki dönem grup başkanvekilimiz İdris Baluken yargılamalarında söz konusu olmuştur. Sayın Güven ile Baluken'in yargılamalarında esas mahkemenin tahliye kararı vermesine mukabil savcılığın bu karara itiraz etmesi üzerine mahkemelerin yeniden toplanarak bu kez tutuklama yönünde karar tesis etmeleri dikkat çekici gelişmeler olarak kayıtlara geçmiştir. Tahliye kararı veren mahkemenin fikir değiştirmesi yahut tahliye kararı veren yargıcın itiraz üzerine görülen duruşmada izinli olması gibi ayrıntılar ise hukuk devleti ilkesini ve adalete olan güveni de sarsıcı hususlardır.

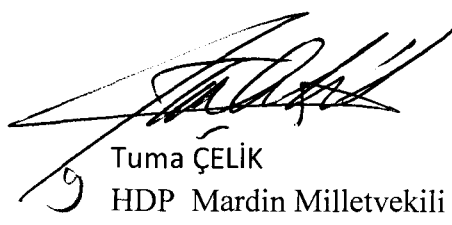
Yürütmenin ise hem yargıya hem de yasama faaliyetlerine doğrudan ve dolaylı etkileri tartışmasıdır. Nitekim Adalet Bakanlığı tarafından, Selahattin Demirtaş'ın yargılaması öncesinde Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilen **"gizli"** ibareli yazısında; hâlihazırda Edirne Cezaevi'nde tutuklu bulunan Sayın Selahattin Demirtaş'ın 14 Kasım 2017 tarihinde saat 14.00'da mahkemede hazır bulunmasının talep edildiği, ancak Demirtaş'ın duruşmada ciddi bir güvenlik riski oluşturacağı belirtilmiş olup ayrıca **"Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan militan konumunda olan tutuklu"** olduğu

vurgulanarak yargılamanın SEGBİS yöntemi ile yapılması gerekliliği bildirilmiştir. Bunun doğrudan yargıya müdahale teşkil ettiği tartışma götürmemektedir. Böylelikle Selahattin Demirtaş'ın devam eden yargılamalarında da kendisinin bizzat duruşmalara katılma istemleri reddedilerek zorla SEGBİS kararları alınmış; bazı mahkemelerce de SEGBİS ile duruşmalara katılmaması halinde “susma hakkı” sayılacağına ilişkin kararlar verilmiştir. SEGBİS uygulamasının bütünen milletvekillerinin yargılamalarında kullanılan bir usul olduğu ise başka bir tartışma konusudur.

Saniğin savunma hakkını tamamen kısıtlayan, talebi bulunmasına rağmen duruşma salonunda hazır bulunmasını engelleyen, “yüz yüzelik” ilkesine aykırı şekilde alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren bir veya birkaç suçtan yargılanan saniğin sorgusunun SEGBİS’le yapılmaması esastır. Fakat uygulamada bunun ötesine geçildiği, yasal düzenlemenin cevaz vermediği durumlarda bile, hem sorgu hem de duruşmanın ilerleyen aşamalarında saniğin SEGBİS’le duruşmalara iştirakinin sağlandığı durumlar bilhassa önceki dönem HDP eş genel başkanları başta olmak üzere milletvekilleri ve belediye başkanlarının yargılamalarında gerçekleşmektedir. Bu durum “sanıksız” bir yargılama tekniğinin hukuka aykırı bir biçimde hayata geçirilmesi anlamına gelmektedir.

4 Kasım siyasi müdahalesinin hukuka aykırı pek çok yönü olmasının yanı sıra ülke halklarının geleceğine de tesir eden neticeleri meselenin en can alıcı noktasıdır. Çünkü 26. Yasama Dönemimin önemli bir kısmında, 16 Nisan Anayasa Değişikliği başta olmak üzere önemli yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi noktasında parlamento eksik irade ile çalışmış, alınan kararlar HDP’li üyelerin yokluğuna rağmen alınmıştır. Anayasa değişiklikleri başta olmak üzere İktüzük değişiklikleri, uyum yasaları yapılırken en aza 11 milletvekili parlamentoda değildi. O dönem 550 milletvekilinin görev ifa ettiği nazara alındığında karar mekanizmasında 11 parlamenterin olmaması alınan kararların meşruluğuna doğrudan etki eden bir durumdur. Keza 24 Haziran seçimlerinin başlangıcı da bu doğrultuluda değerlendirilmeye ve sistem değişikliği başta olmak üzere yasal düzenlemelerin ne kadar hukuki olduğu tartışılmaya muhtaçtır. Diğer yandan HDP’nin cumhurbaşkanı adayı olan Selahattin Demirtaş’ın cezaevinden kampanya yürütmek zorunda bırakılması seçimlerin ne kadar eşitsiz şartlar dâhilinde gerçekleştiğini özetlemektedir. Diğer tüm adaylar mitingler düzenleyip seslerini duyururken bizim adayımız cezaevi şartlarında son derece kısıtlı imkânlarla seçilme hakkını kullanmak durumunda bırakılmıştır.

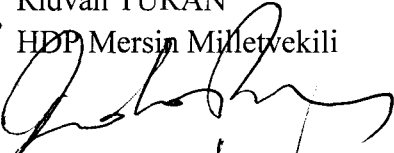
Milletvekillerinin tutukluluğu ve dokunulmazlıklarının kaldırılmış olmasının hukuk dışılığı izahtan vareste olup bununla beraber ülke halklarının ortak geleceği açısından yaratmış olduğu sakıncalar ile birlikte değerlendirildiğinde son derece vahim bir tablo ile karşı karşıya olunduğu açıktır. Bu nedenle milletvekillerinin tutuklandığı gün olan 4 Kasım siyasi müdahalesinin etki ve sonuçlarının araştırılması; hukukun üstünlüğüne dayanan etkili ve anlamlı bir demokrasinin temellerinin atılması ve devamlılığı açısından hayati önemdedir.

Tuma ÇELİK
HDP Mardin Milletvekili

2 Pero DUNDAR
HDP Mardin Milletvekili

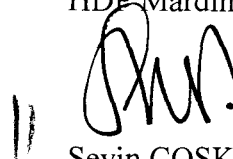
3 Rıdvan TURAN
HDP Mersin Milletvekili

4 Mensur IŞIK
HDP Muş Milletvekili

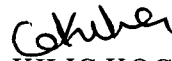

10 Ebru GÜNAY
HDP Mardin Milletvekili

11 Şevin ÇOŞKUN
HDP Muş Milletvekili

12 Gülüstan KILIÇ KOÇYİĞİT
HDP Muş Milletvekili

13 Sıdık TAŞ
HDP Siirt Milletvekili

14 Nusrettin MAÇIN
HDP Şanlıurfa Milletvekili

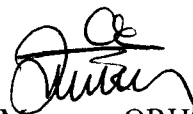
15 Ayşe SÜRÜCÜ
HDP Şanlıurfa Milletvekili

16 Hüseyin KAÇMAZ
HDP Şırnak Milletvekili

6 Hasan ÖZGÜNEŞ
HDP Şırnak Milletvekili

7 Muazzez ORHAN
HDP Van Milletvekili

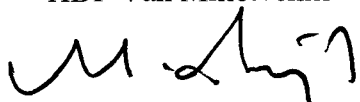

8 Bediye ÖZGÖKÇE ERTAN
HDP Van Milletvekili

18 Tayip TEMEL
HDP Van Milletvekili

8 Murat SARISAÇ
HDP Van Milletvekili

Garo PAYLAN

24 HDP Diyarbakır Milletvekili

Remziye DOSUN

HDP Diyarbakır Milletvekili

Sait DEDE

HDP Hakkari Milletvekili

Habip EKSİK

HDP Iğdır Milletvekili

Dilşat CANBAZ KAYA

HDP İstanbul Milletvekili

Züleyha GÜLÜM

HDP İstanbul Milletvekili

Hakkı Saruhan OLUÇ

HDP İstanbul Milletvekili

Oya ERSOY

HDP İstanbul Milletvekili

Erol KATIRCIOĞLU

HDP İstanbul Milletvekili

Ali KENANOĞLU

HDP İstanbul Milletvekili

Zeynel ÖZEN

HDP İstanbul Milletvekili

Ahmet ŞİK

HDP İstanbul Milletvekili

Serpil KEMALBAY PEKGÖZEGÜ

HDP İzmir Milletvekili